కథ 1992

4

రెండణాల గుగ్గిళ్లు

దాదాహయాత్

రోజూ పొద్దున తొమ్మిదీ తొమ్మిదిన్నర గంటల వేళప్పుడు మా ఆఫీసు గుమ్మాని కెదురుగా ఓ బలహీనమైన గొంతు వినిపిస్తూ ఉండేది. గుగ్గిళ్లమ్ముకునే ఓ ముసలావిడ గొంతది.

అవి అప్పుడప్పుడే నేను మా సీనియర్‌గారి నీడ చాటు నుంచి కాలు బయటపెట్టి నాకు నేను సొంతంగా ప్లీడరాఫీసు తెరుచుకున్న రోజులు. కేసులు అంతగా వస్తుండేవి కావు. కాబట్టి ఆఫీసులో అంతగా పనికూడా వుండేది కాదు. వట్టినే గోళ్లు గిల్లుకుంటూ కూచోవడం దేనికని నేను మరిచిపోయిన చట్టాల్ని తిరిగి అవుపోశన పట్టడానికి ప్రయత్నిస్తూ, వున్న కొద్దిపాటి దావాకట్టల్నే ఒకటికి పదిసార్లు తిరగమోతలేస్తూ మహా విసుగ్గా కాలం వెళ్లబుచ్చుతున్న రోజులు.

ఆ రోజుల్లో మా సుబ్బారాయుడు కచ్చిదార్ల కోసం మా ఆఫీసు గుమ్మం దగ్గరే తిష్ఠవేసుక్కూచునేవాడు. సుబ్బారాయుడు మా ప్లీడరు గుమాస్తా. నాకు ప్లీడరు గుమాస్తాగా కుదరడానికి పూర్వం మా సీనియరుగారి దగ్గర ముప్ఫై అయిదేళ్ల సుదీర్ఘమైన సర్వీసు చెల్లించిన పాతఘటం. మేమిద్దరం ఇంచుమించుగా ఒకేసారి మా సీనియరుగారిమీద తిరుగుబాటు జెండా ఎగరేసిన వాళ్లం.

అడ్డాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు మొదట్నించీ పెద్ద దుర్వాస మహామునీంద్రుడే. వయసు పెరిగేకొద్దీ ఆయన్లో ఆ మహర్షికి తోడు విశ్వామిత్రుడూ వగైరా వగైరా ముక్కోపి మహపురుషులంతా వరసపెట్టి జత కలవడం మొదలెట్టడంతో ఆయన చుట్టూతా వున్న మాబోటి సామాన్య జీవాలెవరూ తట్టుకోలేకపోయారు. దరిమిలా ఆయన జూనియర్లంతా ఒక్కొక్కరే ఆయన గారి ఆఫీసు నుంచి బిచాణా ఎత్తేయడం మొదలెట్టారు. నేనొక్కణ్ణీ ఎలాగో చివరిదాకా లంగరేసి ఓడ నిలబెట్టడానికి ప్రయత్నించానుగానీ నాకూ సాధ్యం కాకుండా పోయింది. మేమే కాదు, ఎంతోకాలంగా ఆయన చేత దావాలు జరుపుకుంటూ వచ్చిన పాత కచ్చిదార్లు కూడా ఆయన దగ్గర్నుంచి తమ దావా కట్టలు తీసుకుని ఉడాయించేశారు. కొందర్లో వయసు పెరగడం అనేది రకరకాల ట్రిక్కులూ మేజిక్కులూ చేస్తూ వుంటుంది.

అడ్డాల గోపాలకృష్ణయ్యగారి విషయంలోకూడా అదే రసాయనిక ప్రక్రియ జరిగింది. చివరికి ముప్ఫై అయిదేళ్లుగా ఆయన్నే నక్షత్రకుడిలా నమ్ముకున్న అనుంగు శిష్యుడు సుబ్బారాయుడు కూడా ఆయన మీద తిరుగుబాటు జెండా ఎగరేసి అక్కడినుంచి బయటికొచ్చేశాడంటే పరిస్థితి ఎంత దూరం పోయిందీ సులువుగా ఊహించుకోవచ్చు.

గోపాలకృష్ణయ్యగారిని వదిలేశాక సుబ్బారాయుణ్ణి పట్టగలగడం నేను సాధించిన ఘన విజయంగా చెప్పుకోవచ్చు. అక్కడ్నించి వచ్చేశాక ఇంక తానే ఆఫీసులోనూ చేరదల్చుకోలేదని వాలంటరీ రిటైర్మెంటు ప్రకటించేశాడు సుబ్బారాయుడు. అలాంటి మనిషిని బతిమాలుకునీ, బామాలుకునీ నా ఆఫీసులో చేర్చుకునేసరికి ఓ అశ్వమేధయాగం పూర్తిచేసినంత పనయ్యింది.

మేమిద్దరం జట్టుకట్టాక మా ఆఫీసుకు సంబంధించి కొన్ని నియమాలు పెట్టుకున్నాం. గోపాలకృష్ణయ్యగారి పార్టీలు తమంతట తాముగా మాకోసం వస్తే

సమస్య లేదుగానీ మా అంతట మేముగా అక్కడ్నించి ఎవర్నీ ఎగరేసుకు రావడం చెయ్యగూడదనేది ఆ నియ మాల్లో మొట్టమొదటిది. దానివల్ల మేము అపరాధ భావం నుంచైతే తప్పించుకోగలిగాం కానీ మా ఆఫీసు లో పని మాత్రం మందకొడిగా వుండిపోయింది. ఆనాటి ఇబ్బందులన్నింటినీ అధిగమించి ఇప్పుడేదో మా పడవ సజావుగానే సాగిపోతోంది గానీ అది వేరే సంగతి.

మా పడవ ఆటుపోట్లకు గురవుతూ వుండిన రోజుల్నాటి సంగతి చెబుతున్నాను గదూ! అప్పట్లో ప్రతి రోజు క్రమం తప్పకుండా మా ఆఫీసు గుమ్మాని కెదురుగా నిలబడి తను చేసిన గుగ్గిళ్లు కొనండని బలహీ నంగా అరిచే ఆ ముసలావిడ కంఠశోష నేను గమనించే వాణ్ణి కాదు. నేనేకాదు, మా సుబ్బారాయుడు కూడా గమనించేవాడు కాడనుకుంటాను.

రోజూ క్రమం తప్పకుండా జరిగే కొన్ని విషయా లకు ఓ గుణం వుంటుంది. వాటినెవరూ గమనించక పోయినా వాళ్లకు తెలీకుండానే అవి వాళ్ల మనసుల్లో రికార్డయిపోతాయి. ఏదో ఒకరోజున ఆ క్రమం తప్పిన పుడు కారణం తెలీకుండానే ఆరోజేదో వెలితిగా వుంటుంది.

ఆ ముసలావిడ విషయంలో కూడా మాకు సరిగ్గా అలాగే జరిగింది.

మేము ఆఫీసు నుంచి బయల్దేరి కోర్టుకు వెళ్లే ముందు వినిపించే ఆ ముసలావిడ గొంతు ఓ రోజున మాకు వినిపించలేదు. ఆ గొంతు వినిపించినప్పుడు ఎలాగైతే మేమది గమనించలేదో అది వినిపించనప్పుడు కూడా అలాగే గమనించలేక పోయాం. గమనించడాని కైనా అదేపాటి గొప్ప విషయం గనక? ఎవరో ముస లావిడ దారేపోతూ మా ఆఫీసు ముందు నిలబడి గుగ్గిళ్లు కొనమని అరుస్తుంది. అందులో విశేషం యేముంది?

అయితే కోర్టుకు బయల్దేరే ముందు నా బుర్రలో యేదో జోరీగ కదలనారంభించింది. ఏమిటది? ఏదైనా ముఖ్యమైన పని మర్చిపోయానా? ఎవరైనా ముఖ్యమైన వ్యక్తి నన్ను కలుసుకోడానికి వస్తానని రాలేదా? అలాంటి దేమీ వున్నట్టు లేదే!

నేను సుబ్బారాయుడి వైపు చూశాను. తను కూడా దాదాపు అదే సందేహంలో పడి కొట్టుకుంటున్నట్టుగా నాకనిపించింది. ఆఫీసుకు తాళం వేస్తున్నప్పుడు కూడా మేమా పరధ్యానంలోనే పడున్నాం. కోర్టుకు వెళ్లి మా పనుల్లో మేము మునిగిపోయాక ఆ విచిత్రమైన ఫీలింగు దానంతటదే సద్దుమణిగిపోయింది.

ఆరోజున విచిత్రమైన ఫీలింగు నాకెందుకు కలి గిందో ఆ మర్నాడుగానీ నాకు అవగాహన కాలేదు. రోడ్డున వెళ్తూ ఓ మొహాన్ని చూస్తాం. అది మనకెంతో పరిచయమైన మొహంలా కనిపిస్తుంది. అయితే ఆ మొహాన్ని మనం ఎక్కడ చూశామో మాత్రం చచ్చినా గుర్తుకురాదు. ఆరోజంతా మనల్ని విషయం బాధ పెడుతూనే వుంటుంది.

ఆతర్వాత మళ్లీ ఎప్పుడో అదే మొహం మనం తరచుగా చూసేచోట ఆకస్మాత్తుగా దర్శనమిస్తుంది. 'వార్నీ! ఈ మొహాన్నేనా నేనారోజు గుర్తుపట్టలేక పోయాను!' అనుకుంటూ మనకు మనమే అప్రయ త్నంగా ఓ జల్లకాయ వేసుకుని నాలుక్కొరుక్కుంటాం. ఆ మర్నాడు పొద్దున యథాప్రకారం ఆ ముసలావిడ గొంతు మా ఆఫీసు గుమ్మం ముందు వినిపించడంతో నేనూ అలాగే నాలుక్కొరుక్కుంటూ జల్లకాయ వేసు కున్నాను. 'ఈ గొంతు వినిపించకేనా నిన్న యేదో పోగొట్టుకున్న అనుభూతి కలిగింది!' అనుకుంటూ నాలో నేను నవ్వుకున్నాను. మంచి డిటెక్టివ్ నవల చివర పేజీల్లో మిస్టరీ అంతా విడిపోయి హంతకుడెవరో తెలిసిపోయినట్టుగా మనసు తేలికపడిపోయింది. అదే సమయంలో కొన్ని చిన్న చిన్న విషయాలు మనకి తెలీ కుండానే యెలాంటి ప్రభావం చూపిస్తాయోగదా అని ఆశ్చర్యం కూడా వేసింది.

సుబ్బారాయుడు కూడా నాలాగే ముసిముసిగా నవ్వుకుంటున్నాడు. తనుకూడా పడక్కుర్చీ వదల కుండానే హంతకుణ్ణి పట్టుకున్న అపరాధ పరిశోధక సాహితీ పాతకొత్తముడిలాగే ఆనందపడిపోతున్నాడు.

గుమ్మం బయట నుంచున్న ఆ ముసలావిడ గొంతు మళ్లీ వినిపించింది.

"అలసంద గుగ్గిళ్లు నాయనా! కొంటారా?"

సుబ్బారాయుడు చిరునవ్వుతో తను కూచున్న చోటునుంచే వద్దన్నట్టు తల అడ్డంగా వూపాడు.

"మంచి గుగ్గిళ్లు నాయనా! చానా బాగుంటాయ్. రెండణాలవి కొను తండ్రీ!" బతిమాలుకుందామె.

ఆగొంతు ఇదివరకటికంటే బలహీనంగా ఉంది. ఆపైన వణుకుతున్నట్టుగా నాకు కొంచెం తమాషాగా అనిపించింది. అణాల భాష పోయి అప్పటికే చాలా కాలమైపోయింది.

సుబ్బారాయుడికి కూడా నాలాగే అనిపిం చిందిలా వుంది.

''ఇంకేడి రెండణాలు ముసిల్దానా? నువ్వేకాలం నాటి సంగతి మాట్లాడుతున్నావ్?'' అన్నాడు.

దానికా ముసలామె యేదో సమాధానం చెప్పింది. అయితే ఆ సమాధానం నేను కూచున్న చోటికి విని పించలేదు. ఆమె గుమ్మానికవతల నిలబడి వుండడం వల్ల ఆమె మొహం కూడా నేనున్న చోటికి కనిపించడం లేదు. రోజూ ఆమె గొంతు వింటం తప్పిస్తే ఆ ముస లామె మొహం నేనెప్పుడూ చూడలేదని నాకప్పుడే తట్టింది.

సుబ్బారాయుడు యేవనుకున్నాడో యేమో, ఆ ముసలామెని లోనికి రమ్మని జేబులోంచి ఓ పావలా బయటికి తీశాడు. దాంతో ఆమె యెలా వుంటుందో చూడాలనే కుతూహలంతో నేను చేతుల్లో వున్న పుస్తకం లోంచి చూపులు సజావుగా గుమ్మంవైపు సారించాను.

ఓ చేతిలో వెడల్పాటి సత్తు పళ్లెంతో ఆ ముస లామె లోపలికి అడుగు పెట్టింది.

ఆ రూపం నాకు నిజంగా జాలి కలిగించింది. ఎనభై ఏళ్లకు తక్కువ వుండవా ముసలామెకు. తల ముగ్గుబుట్టలా నెరిసిపోయింది. చర్మం ముడతలు పడి పోయి కొన్నిచోట్ల ఎముకలకు సంచిలా వేలాడుతోంది. చూపు సరిగ్గా ఆనుతున్నట్టు లేదు. గుమ్మం దగ్గర చూసి చూసి జాగ్రత్తగా లోపలికి అడుగుపెట్టింది. మనిషి రెపరెపా వణికిపోతోంది. ఆమె దగ్గర చేతికర్ర కూడా లేదు.

సుబ్బారాయుడిచ్చిన పావలా అరచేతిలో వుంచు కుని ఆమె చాలాసేపు పరిశీలనగా చూసింది. ఆ తర్వాత తల పైకెత్తి ''ఇదెంత నాయనా?'' అనడిగింది.

''పావలా,'' చెప్పాడు సుబ్బారాయుడు.

ఆమె తృప్తిపడ్డట్టు తలాడించి వంట్లో సత్తువ లేక చేతిలో పళ్లెంతోపాటు నెమ్మదిగా కూలబడింది. తర్వాత ఆ పళ్లెంలో పెట్టుకున్న ఓ కాయితాన్ని బయటికి లాగింది. అది ఒకానొకప్పుడు యేదో నోటు పుస్తకంలో చోటు చేసుకున్న రూళ్ల కాయితం. ప్రస్తుతం శిథిలా వస్థలో వుంది. ఆమె వణుకుతున్న చేత్తో ఇన్ని గుగ్గిళ్లు తీసి ఆ కాయితంలో పోసింది.

''పావలాకి అన్నేనా గుగ్గిళ్లు?'' అన్నాడు సుబ్బా రాయుడు.

దాంతో ఆమె సందేహంగా కళ్లప్పగించి చూసి మరికొన్ని గుగ్గిళ్లు అందులో పోసింది.

''అన్నేనా?'' మళ్లీ అన్నాడు సుబ్బారాయుడు.

ముసలామె ఇంకొన్ని గుగ్గిళ్లు అందులో పోసింది. సుబ్బారాయుడు నవ్వేశాడు.

''ముసిల్దానా, ఇట్లా అడిగేకొద్దీ పావలాకు ఇన్ని గుగ్గిళ్లు ఇచ్చినావంటే నువ్వారిపోతావ్,'' అన్నాడు.

దానికి ముసలామె మొదటిసారిగా నవ్వింది.

''ముసల్దాన్ని, నన్నెవరు మోసం చేస్తారు నాయనా?'' అంది.

''అదే పొరపాటు. లోకంలో మోసగాళ్లకి కరువా?'' అన్నాడు సుబ్బారాయుడు.

''పోన్లే నాయనా, నా కొడుక్కే ఇచ్చానను కుంటాను'' అందామె.

ఆ మాటకు సుబ్బారాయుడి దగ్గర జవాబే లేక పోయింది.

మాట్లాడకుండా జేబులోంచి మరో పావలా తీసి ఆమెకిచ్చాడు.

''వుంచుకో, నువ్విచ్చిన గుగ్గిళ్లు అర్ధరూపాయివై వుంటాయి,'' అన్నాడు.

ఆమె కృతజ్ఞతాపూర్వకంగా ఆ పావలా అందు కుని సత్తుపళ్లెంలో పడేసుకుంది.

సుబ్బారాయుడు రెండు గుగ్గిళ్లు నోట్లో వేసు కుంటూ, ''సర్లేగానీ, నిన్న నువ్వు దేనికి రాలా?'' అంటూ ఆరా తీశాడు.

''యేం చెప్పేది నాయనా! జ్వరం వచ్చింది. నిన్నంతా కదల్లేకపోయాను,'' అంది ఆయాసపడుతూ.

ఆమె ధోరణి చూస్తే ఇప్పుడు కూడా జ్వరంతో బాధపడుతోందనిపించి నా గుండె కరిగిపోయింది.

''ఈ వయసులో నీకీ బాధలేంది ముసిల్దానా? నీకు కొడుకుల్లేరా?'' అనడిగాడు సుబ్బారాయుడు.

''వున్నాడు నాయనా, ఓ కొడుకున్నాడు.''

''మరి నిన్నిలా వదిలేసి వాడేం చేస్తున్నాడు?''

ముసలామె తన కథ ఏకరువు పెట్టేసింది.

ఆమె కథ ఎంతమాత్రమూ అసాధారణమైంది కాదు. అందులో చిత్రవిచిత్రాలు యే కోశానాలేవు. అతి సాధారణమైన కథ ఆ ముసలామెది. అందులో కొత్త దనం ఎక్కడాలేదు. నేను పుట్టి బుద్ధెరిగాక అలాంటి కథలు యెన్నో విన్నాను. అయినా ఎప్పటికప్పుడు ఎవరి కైనా మనసు స్పందింపజేసే దయనీయమైన కథ అది. మనం యెలాంటి మనుషుల మధ్య బతుకుతున్నామా అనిపింపజేసే కథ.

చెప్పడానికి పెద్దగా యేమీలేదు. నా మాటల్లో నేనా కథ చెప్పినా అంత వినదగ్గదిగా వుండదు. ఆ కథ ఆమె నోటివెంటే వినాలి. అది వట్టి కథ కాదు. అది

జీవితం. ఈ లోకంలో ప్రతి మనిషీ ఒక కథలో జీవిస్తాడు. ఆ కథ అతని నోటివెంటే వినాలి. అప్పుడు మనంకూడా ఆ కథను అనుభవించగలుగుతాం. ఆ కథలో జీవించిన వ్యక్తుల్ని సరిగ్గా అర్థం చేసుకోగలుగుతాం. అయినప్పటికీ ఇక్కడ నేనా ముసలామె కథ చెప్పవలసిందే గనక చెప్పదల్చుకున్నాను.

ఆ ముసలామెకు ఒక్కటే కొడుకు. ఆ కొడుకు చిన్నవాడుగా వున్నప్పుడే ఆమె భర్త పోయాడు. అష్ట కష్టాలు పడి ఆమె ఆ కొడుకుని పెంచింది. అతన్ని చదివించింది. తన బతుకు తాను బతగ్గల యోగ్యత అతనికి కల్పించింది. ఆ తర్వాత అతనికి పెళ్లి చేసింది. ఆ వచ్చిన కొత్త కోడలికి ఈ ముసలమ్మ తమ ఇంట్లో వుండడం నచ్చలేదు. కోడలికి తను నచ్చలేదు కాబట్టి కొడుక్కీ నచ్చలేదు. అక్కడ పడవలసినన్ని బాధలూ పడి చివరికి తాను కన్న కొడుక్కి బరువు కావడం ఇష్టంలేక ఆ ఇంట్లోంచి వచ్చేసింది. అప్పట్నుంచీ ఇలా గుగ్గిళ్ల మ్ముకుని బతుకు వెళ్లబుచ్చుతోంది.

"నీ కొడుకు నిన్ను చూడ్డానికెప్పుడూ రాడా?"

ఆ ప్రశ్నకు ఆమె సూటిగా సమాధానం చెప్ప లేదు.

"నేనెక్కడున్నానో తెలిస్తే గద నాయనా వస్తాడు" అంది.

ఈ పరిస్థితుల్లో కూడా తన కొడుకుమీద చాడీలు చెప్పడం ఆమెకిష్టం లేదని మాకర్థమైంది. ఎంతైనా ఆమెది కన్న కడుపు. ఆ ప్రేమకు సాటి రాగల ప్రేమ సృష్టిలో మరొకటి లేదు. అయినప్పటికీ ఆమె చెప్పిన ఆ ఒక్కమాట నాకు చాలా విషయాలు తెలియజేసింది. తల్లి ఇంట్లోంచి వెళ్లిపోయాక ఆమె ఏమైందో తెలుసు కోవడానిక్కూడా ఆ కన్నకొడుకు ప్రయత్నించలేదు.

ఆమె చెప్పిన మాటలు వింటుంటే నా మనసు కేదో స్ఫురించింది. ఎంతైనా నాది లాయరు బుర్ర కదా!

"చూడవ్వా, ఈ వయసులో నీ మంచి చెడ్డలు చూడాల్సిన బాధ్యత నీ కొడుకుది. అతను నిన్ను పట్టించుకోకపోతే నువ్వు కోర్టుకెళ్లొచ్చు. నీ కొడుకు నువ్వు బతకడానికి సరిపడా భృతి కల్పించే యేర్పాటు నేను చేస్తాను. యేమంటావ్?" అన్నాను.

నేను చెప్పినమాట వింటూనే ఆ ముసలామె ఒక్కక్షణం మాటపడిపోయినట్టుగా చూసింది. అంత లోనే ఆమె మొహంలో నామీద పట్టరానంత ఆగ్రహం తొంగిచూసింది.

"వద్దులే బాబూ వద్దులే. నేను కొడుకుని కనింది కోర్టుల చుట్టూ కచేరీల చుట్టూ తిప్పేదానిక్కాదు. వాడు యేడున్నా చల్లంగా వుంటే చాలు," తీవ్రంగా అనేసింది.

వూహించని ఆ తిరుగుబాటుకి నేను ఖంగు తినేశాను.

"అది కాదవ్వా, నేను చెప్పేది నీ మంచికోసమే," నన్ను నేను సమర్థించుకుంటూ బింకంగా అన్నాను.

"నా మంచి నాతోనే వుండనీలే నాయనా," అంటూ ఆమె ప్రయత్నంమీద లేచి నిలబడింది.

నేనూ సుబ్బారాయుడూ ఒకరి మొహం ఒకరం చూసుకున్నాం. ఇంక ఆ విషయం గురించి ఆమె ముందు ప్రస్తావించవద్దని సలహా ఇస్తున్నవాడిలా చూశాడు సుబ్బారాయుడు. దాంతో నేను మెదలకుండా వుండిపోయాను.

ఆమె తను సత్తుపళ్లెంతో వెళ్లబోతూ ఆగిపోయి వెనక్కి తిరిగింది.

ఇప్పుడామె మొహంలో ఇందాకటి కోపం కని పించలేదు. బతిమాలుకుంటున్న దానిలా దీనంగా చూసింది నావైపు.

"జ్వరంలో వూరంతా తిరగలేను నాయనా, గుగ్గిళ్లు బాగుండాయ్. రెండణాలని తీస్కో," అంది ఆశగా.

"ఛట్, మళ్లా అణాలంటావ్!" అంటూ నవ్వాడు సుబ్బారాయుడు.

ఆమె ఆ నవ్వుని పట్టించుకోలేదు. వున్నచోటే నిలబడి నావైపు అలాగే చూస్తోంది.

ఆ వేడుకోలుకు యేం చెప్పాలో కొద్దిక్షణాలు నాకు తోచలేదు. కాసేపు జేబు తడుముకుని అందు లోంచి ఓ రూపాయి బిళ్ల బయటికి తీశాను.

"నేను గుగ్గిళ్లు తినన్లే అవ్వా, ఇదుంచుకో," అంటూ చెప్పరానంత ఉదారంగా ఆ రూపాయిబిళ్ల ఆమెకు ఇవ్వబోయాను.

ఆమె కళ్లలో వెంటనే ఒక విధమైన నిరాశ అలుముకుంది. అంతలోనే మళ్లీ ఆశ కూడబలుక్కుం టున్నట్టుగా చూసింది.

"నేను అడుక్కునేదాన్ని కాను నాయనా, నేను చేసిన గుగ్గిళ్లు చానా బాగుంటాయి, తిని చూడు. ఒక్క రెండణాలవి తీస్కో చాలు," అంది.

నా గుండె ఒక్కసారి దిగజారిపోయింది. నేను చేసిన వెధవ పనికి నన్ను నేనే తిట్టుకున్నాను.

ఆమె స్థానంలో మరొకరుంటే యేంచేసి వుండే వారో నాకు తెలీదు. బహుశా ఆ రూపాయి తీసుకునే వారేమో! అయితే ఆత్మగౌరవంతో స్వశక్తిమీద ఆధారపడి బతికేవాళ్లకి అలా ఉచితంగా డబ్బులివ్వబోవడం వాళ్లని నిలువునా అవమానించడమే నన్న ఇంగితజ్ఞానం లేక పోయినందుకు నాలో నేను కుంచించుకుపోయాను. ఆ ముసలామె ఆ రూపాయిని తిరస్కరించడం ఆమె పట్ల నాకు అంతులేని గౌరవం కలిగేలా చేసింది.

"అరెరె, వూరికే తీసుకోవద్దులే- ఈ రూపాయికి గుగ్గిళ్లే ఇవ్వు," నా తప్పు సరిదిద్దుకుంటూ అన్నాను.

ముసలామె మొహం వికసించింది.

"మా నాయనే! ఇవుగో తండ్రీ తీస్కో కమ్మటి గుగ్గిళ్లు, కడుపునిండా తిను," అంటూ ఓ కాయితంలో ఇన్ని గుగ్గిళ్లు నాకు పోసిచ్చింది.

ఆ క్షణంలో ఈ ముసలామె ముందు నేను చాలా అల్పుడిననిపించింది. నాకు ఆమె వాత్సల్యానికి ఆనందం వేసింది.

నా చేతుల్లో గుగ్గిళ్లుంచి ఆ ముసలామె సన్నగా వణుకుతూ అక్కణ్ణించి బయటికి వెళ్లిపోయింది. ఆ కాసేపు ఆమె వెళ్లినవైపే పరధ్యానంగా చూస్తూ కూచు న్నాం సుబ్బారాయుడు, నేనూ. ఆ తర్వాత నా కళ్లు నా చేతుల్లో వున్న గుగ్గిళ్లవైపు మళ్లాయి.

"తింటావా?" అన్నాను వాటిని సుబ్బారాయుడి వైపు చాపుతూ.

"ఇవే నాకెక్కువ," అన్నాడు.

నేను మళ్లీ నా చేతుల్లోని గుగ్గిళ్లకేసి పరిశీలనగా చూశాను. నాకు నిజంగానే గుగ్గిళ్లంటే ఎందుకో సయిం చదు. వాటినోసారి అయిష్టంగా చూసి ఆ కాయితాన్ని అలాగే మడిచేసి చెత్తబుట్టలో పడేశాను.

అది మొదలు మా ఆఫీసులో నేనూ, సుబ్బా రాయుడు ఆ ముసలామె దగ్గర రోజూ తలా ఓ రూపాయికి గుగ్గిళ్లు కొంటం ఆనవాయితీగా మారిపో యింది. నేను కొన్న గుగ్గిళ్లు యథావిధిగా చెత్తబుట్టలో చేరిపోయేవి.

డబ్బులే కాదు, ఆమెకు ఉచితంగా యేమిచ్చినా తీసుకునేది కాదు. చివరికి నేను యెప్పుడైనా అవసరం వస్తుందని డెస్కులో దాచిపెట్టుకున్న నాలుగు జ్వరం మాత్రలు తీసివ్వబోయినా ఆమె తీసుకోలేదు.

జీవితం చాలా విశాలమైంది, అందులో యెన్ని సమస్యలకైనా చోటుంటుంది. రోజుల గడిచేకొద్దీ నా సొంత సమస్యలు కూడా పెరిగిపోనారంభించాయి. అవన్నీ చాలినంత డబ్బులు సంపాయించలేకపోవడం అనే ప్రధాన సమస్య నుంచి పుట్టుకొచ్చిన పిల్లలే. దాని కదే అదో పెద్ద కుటుంబం.

ఆ సమస్యల్లో పడిపోయి సతమతమైపోతూ ఇంకా ఇంకా కేసులు సంపాయించాలనే తపనలో కొట్టుకుపోతున్న నాకు మరొకరి సమస్యల గురించి ఆలోచించడానికే తీరిక లేకపోయింది. దరిమిలా ఆ ముసలామె దగ్గర రోజుకో రూపాయికి గుగ్గిళ్లు కొంటం తప్పిస్తే ఆమె బాధల గురించి పట్టించుకోలేదు. అలాగే రోజులు గడిచిపోతున్నాయి.

ఒకరోజున ముసలామె మా ఆఫీసుకి రావడం హఠాత్తుగా ఆగిపోయింది. ఓ మూడ్నాలుగు రోజులు ఆమె గురించి మేము పెద్దగా పట్టించుకోలేదు. అయితే ఆమె కనబడక వారం రోజులైపోయేసరికి యేమై వుంటుందా అనే ఆలోచన వచ్చింది.

"సుబ్బారాయుడూ, ఆ గుగ్గిళ్ల ముసిలామె యేమైపోయిందో కాస్త విచారించు."

నేనా పని పురమాయించిన రెండో రోజున సుబ్బా రాయుడు ఓ వార్త మోసుకొచ్చాడు.

"ఆ ముసల్దాని పనైపోయింది. ఆమెని ఇంట్లో వుండనిచ్చినవాళ్లు ఆమె ప్రాణాలు అక్కడ్నే పోతాయేమో నని చెట్టుకింద పెట్టారు," అన్నాడు.

ఆమాట వింటూనే ఆమె వారం రోజుల్నుంచీ రాకపోయినా ఆ సంగతి పట్టించుకోనందుకు నేను చాలా గిల్టీగా ఫీలయ్యాను. ఆలస్యం చేయకుండా అప్పుడే ఆమె ఎక్కడుందో చూడ్డానికి సుబ్బారాయుడ్ని వెంటబెట్టుకుని బయల్దేరాను.

మాదింకా పాత వాసనలు వదలిపెట్టని వూరు. మా ఆఫీసుకు రెండు వీధులకవతల రచ్చబండ ఒక టుండేది. విశాలంగా కొమ్మలు పరచుకున్న ఓ మర్రి చెట్టు చుట్టూ ఓ అరుగుండేది. ఆ అరుగుమీద పంచా యితీలు జరగడం యేకాలంనాడో ఆగిపోయింది. గచ్చ కాయలాడుకునే వాళ్లకీ, పేకాటరాయుళ్లకీ, బీడీ దమ్ము కొడుతూ పూసుపోక కబుర్లు చెప్పుకుంటూ పనీపాటా లేకుండా కూచునే నిక్షేపరాయుళ్లకీ ఆ అరుగు ఆవాసమై పోయింది. ఆ ముసలామెను ఆ రచ్చబండ మీదికి చేర్చారు. అన్నిరోజులూ ఆమెనెవరో దయతల్చి తమ ఇంటి పంచలో మెట్టు కింద చోటుంటే అక్కడ వుండ నిచ్చారు. ఆమె గుగ్గిళ్లు చేసుకునే పొయ్యీ గట్రా ఆ మెట్ల కిందనే వుండేవి. అయితే అక్కడ కూడ ఆమె ఉచితంగా వుండలేదు. నెలకు పది రూపాయల అద్దె చెల్లించేదట!

మేము వెళ్లేసరికి ఆ ముసలామె వున్న పరిస్థితి చూసి నాకు కడుపులో యేదో ఖాళీ ఏర్పడినట్లనిపించింది. చిరిగిపోయిన జంపఖాన మీద పడుకుని వుందామె. కాళ్లూ చేతులూ యెప్పుడో స్వాధీనం తప్పాయి. కుడిచెయ్యి మాత్రం అతికష్టం మీద కదిలించగలుగుతోంది. మనిషి మీద ఈగలు ముసురుకుంటున్నాయి. ఆమె చుట్టూ ఒకవిధమైన దుర్గంధం వ్యాపించింది.

మేము వెళ్లే సమయానికి ఆమె ఇంకా మనుషుల్ని గుర్తుపట్టగలిగే స్థితిలోనే వుంది. మమ్మల్ని చూస్తూనే జీవం కోల్పోయిన ఆమె కళ్లలో సన్నటి వెలుతురు తళుక్కున మెరవడం నాక్కనిపించింది. అది భ్రాంతో, నిజమో ఆ క్షణంలో నాకు తెలీదుగానీ యెందుకో ఆమె మాకోసమే ఎదురుచూస్తోందని అనిపించింది నాకు.

మమ్మల్ని చూస్తూనే ఆమె యేదో చెప్పడానికి ప్రయాసపడ నారంభించింది. అదేమిటో నేను వింటానికి బాగా చెవొగ్గాను.

ఆమె నాతో చెప్పింది ఒకే ఒక్కమాట.

"నా కొడుకు కోసం రెండణాల గుగ్గిళ్లు దాచినాను; అమ్మ యిచ్చిందని వానికియ్యవా."

ఆ మాట వింటూనే నాకు తెలీకుండానే నా కళ్లల్లో నీళ్లు తిరిగాయి. ఇలాంటి తల్లిని ఆదరించలేకపోయిన ఆ కొడుకు దౌర్భాగ్యానికి అతని మీద జాలితోపాటు పట్టరానంత కోపం కూడా వచ్చింది.

ఆమె చెయ్యి ఆరాటంగా కొద్దిక్షణాలు అటూ ఇటూ కదిలించి ఆ తర్వాత తన పక్కనే ఉన్న ఒక చిన్న మూట మీద ఆమె వేళ్లు బిగుసుకున్నాయి.

నేనామె ఉద్దేశం యేమిటో గ్రహించి ఆ గుగ్గిళ్ల మూటని నాచేతుల్లోకి తీసుకున్నాను.

"నువ్వేం బెంగపడకవ్వా, నీ కొడుక్కి ఈ మూట నేనిస్తాలే," అన్నాను.

నేనామాట చెప్పాక ఆమె మొహంలో అంతులేని ప్రశాంతత ఆవరించుకుంది. తను పోతానని ముందే తెలిసిందాన్లా ఆమె కొడుక్కోసం గుగ్గిళ్లు మూటకట్టి పెట్టుకోవడం, ఆ తర్వాత నేను తప్పకుండా వస్తాననే నమ్మకంతో నాకోసం ఆమె ఎదురుచూడ్డం నాకంతా యేదో వింతగా అనిపించింది. ఆ మూట నాకివ్వడం కోసమే ఆమె ప్రాణాలు నిలుపుకుందా అని కూడా అనిపించింది.

ఆ తర్వాత ఆమె నాతో మరింకేమీ మాట్లాడలేదు. నాతోనేకాదు, మరెవరితోనూ మాట్లాడలేదు. మాట్లాడ్డానికి ఆమె నోరు పడిపోయింది.

నేనూ సుబ్బారాయుడూ ఆ తర్వాత యేం చెయ్యాలో చర్చించుకున్నాం. ఆ ముసలామె బాధ్యత నేను తీసుకోవడం రిస్కుతో కూడుకున్న పననీ, దానివల్ల ఆ తర్వాత చాలా చిక్కులు రావచ్చనీ సుబ్బారాయుడు వాదించబోయాడు.

"నువ్వేమైనా చెప్పు సుబ్బారాయుడూ, ఇది లా పాయింట్ల గురించి మాట్లాడుకునే సమయం కాదు. ఈ ముసలామె దిక్కులేకుండా ఇలా చచ్చిపోవడం చూస్తూ నేనూరుకోను. కనీసం గవర్నమెంటాసుపత్రిలోనైనా ఈమెని చేర్పిద్దాం," అంటూ మొండిపట్టు పట్టాను.

అయితే ఆమెని గవర్నమెంటాసుపత్రిలో చేర్చడం అంత సులభం కాలేదు. ఆమె తరఫున బంధువులెవరూ లేకపోతే తను ఆసుపత్రిలో చేర్చుకోలేనని గవర్నమెంటు డాక్టరు చేతులు కట్టుక్కూచున్నాడు. ఆయన్ని బతిమాలుకునీ, బామాలుకునీ ఆమెని నా సొంత బాధ్యత మీద ఆస్పత్రిలో చేర్చేసరికి తలప్రాణం తోక్కొచ్చింది. అక్కడికీ పోలీసు రెఫరెన్స్ తీసుకెళ్తేగాని ఆయన ఆ ముసలామెని చేర్చుకోలేదు.

ఆ పని పూర్తయ్యాక ఆమె కొడుకు ఎక్కడుంటాడో వెతకాల్సి వచ్చింది. ఆ పనేదో ఆమె ప్రాణాలు పోయేముందే చేస్తే ఆనక చాలా చిక్కులు తప్పుతాయని సుబ్బారాయుడు సలహా ఇచ్చాడు. అపస్మారక స్థితిలో వున్న ఆమెను ఫోటో తీసి ఆమె కొడుకు ఎక్కడున్నా రావాల్సిందిగా పేపర్లో ప్రకటన ఇచ్చాం. అయితే దానివల్ల యేమాత్రం లాభం లేకపోయింది. ఆ ముసలామె కోసం ఎవరూ రాలేదు.

మేము పేపర్లో ఆ ప్రకటన ఇచ్చిన మూడో రోజున ఆ ముసలామె ప్రాణాలు పోయాయి.

అదే జరిగితే యేంచెయ్యాలో నేనూ సుబ్బారాయుడూ ముందే ఆలోచించి పెట్టుకున్నాం కాబట్టి డాక్టర్ డెత్ సర్టిఫికెట్ ఇస్తూనే సుబ్బారాయుడు వెళ్లి అలాంటి అనాథ శవాలకు సంస్కారం జరిపేవాళ్లని పట్టుకొచ్చాడు. వాళ్లకు తగినంత డబ్బిచ్చి ఆ సంస్కారం యేదో నేనే దగ్గరుండి పూర్తి చేయించాను. ఆమెని స్మశానానికి మోయించడానికి నలుగురు మనుషుల్ని పట్టుకురావడం మేము ఏర్పాటుచేసిన వాళ్లక్కూడా కష్టమైపోయింది.

అది జరిగిన రెండోరోజున కాబోలు అకస్మాత్తుగా ఒకతను మా ఆఫీసులో దిగబడ్డాడు. వస్తూనే మాటా మంతీ లేకుండా "అమ్మా!" అనేడుస్తూ నా ఎదురుగా కుర్చీలో కూలబడ్డాడు. ఆ ధోరణి చూస్తే అతనే ఆ ముసలామె కొడుకై వుండాలని మాకర్థమైంది.

అతనికి యాభై ఏళ్లుంటాయి. ఎత్తుగా బలంగా వున్నాడు. నిలువెత్తు మనిషి. నా ఎదురుగా కూచుని ఏడుస్తున్నా నాకతని మీద ఎంతమాత్రం జాలి కలగ లేదు. మాట్లాడకుండా చూస్తూ కూచున్నాను. అతను పది నిమిషాలసేపు అలాగే ఏడ్చి నెమ్మదిగా తలపైకెత్తి నావైపు చూశాడు.

"ఏదీ మా అమ్మ?" అన్నాడు. తుండుగుడ్డతో ముక్కు తుడుచుకుంటూ.

"మీరు చాలా ఆలస్యంగా వచ్చారు," పొడిగా అన్నాను.

అతను కొద్ది క్షణాలు అలాగే మెదలకుండా కూచున్నాడు. ఆ తర్వాత, "మా అమ్మ నాకోసం యేమైనా వదలి వెళ్లిందా?" అడగలేక అడిగాడు.

సుబ్బారాయుడు మా ఆఫీసు పక్కనే టీకొట్లో పనిచేసే ఓ కుర్రాడ్ని కేకేసి ముసలామె మూట కోసం మా ఇంటికి దౌడు తీయించాడు. ఆ మూట నా చేతికి వచ్చినప్పట్నుంచీ దాన్ని మా ఇంట్లోని ఫ్రిజ్‌లో పెట్టాను. ఆఫీసునుంచి మా ఇల్లు ఎక్కువ దూరంలోలేదు. సుబ్బారాయుడు పంపిన కుర్రాడు ఆ మూటతో పది నిమిషాల్లో మా ముందు హాజరైపోయాడు.

నా ఎదురుగా కూచున్నతను ఆ మూట రాగానే ఆత్రంగా అందుకుని గబగబా తెరిచి చూశాడు.

"గుగ్గిళ్లా!" నమ్మశక్యం కానట్టుగా అన్నాడు.

నేను తలూపాను.

"మా అమ్మ మీకేమీ బంగారం ఇవ్వలేదా?"

"బంగారమా!" అన్నాను విస్తుపోతూ.

అతను ఒకేసారి విసురుగా లేచి నిలబడ్డాడు.

"అబద్ధాలాడకండి, మా అమ్మ మీ దగ్గర చాలా బంగారం దాచింది," అన్నాడు కోపంగా.

నాకు వళ్లు మండిపోయింది.

"షటప్! ఇలాంటి పిచ్చి పిచ్చి మాటలు మాట్లాడే ట్టయితే నా ఆఫీసులోంచి బయటికి నడవండి," తీవ్రంగా అన్నాను.

అతను పోట్లగిత్తలా ఒకేసారి బుసకొట్టాడు.

"మా అమ్మ బంగారం యెలా వసూలు చేసుకో వాలో నాకు బాగా తెలుసు," బెదిరించాడు.

"నీ ఇష్టం వచ్చినట్టు చేసుకోవచ్చు, గెటవుట్!" అరిచాను.

అతను నాకేసి వురిమి చూసి విసురుగా అక్క డ్నించి బయటికి వెళ్లిపోయాడు.

నేను నెమ్మదిగా మళ్లీ నా కుర్చీలో కూలబడ్డాను.

ఆ కొద్దిక్షణాల్లోనే నా వంట్లోని ఓపికంతా నశించి పోయి చాలా అలసటగా అనిపించింది. తల్లి బతికుం డగా ఆమెని పట్టించుకోకుండా ఆమె పోయాక ఆమె బంగారం కోసం వచ్చిన ఆ కొడుకునేమనాలో నాకర్థం కాలేదు. గుగ్గిళ్లమ్ముకుని శేషజీవితం గడిపిన ఆ అభాగ్యురాలికి బంగారం కూడానా! తల్లికీ కొడుక్కీ ఎంత తేడా!

సుబ్బారాయుడు, 'నేనప్పుడే నిన్ను హెచ్చరిం చాగా,' అన్నట్టు చూస్తున్నాడు.

నేను గబుక్కున నాకెదురుగా వున్న గుగ్గిళ్లు దగ్గరికి లాక్కుని వాటిని తినెయ్యనారంభించాను.

ఆ తర్వాత నేనెప్పుడూ గుగ్గిళ్లని అసహ్యించు కోలేదు.

రచన మాసపత్రిక, జూన్ 1992